

De gedragsdeskundige rapportage in het licht van art. 51l Wetboek van Strafvordering

Een te strikte maatstaf in het Baflo-arrest?

R.S.E. Bruinen, datum 25-10-2015

Datum

25-10-2015

Auteur

R.S.E. Bruinen^[1]

Vakgebied(en)

Strafprocesrecht / Algemeen

Strafprocesrecht / Voorfase

Strafprocesrecht / Terechtzitting en beslissingsmodel

Strafrecht algemeen (V)

Op 11 december 2014 heeft het hof Arnhem-Leeuwarden in de zaak 'Baflo' geoordeeld dat de rapportage opgesteld door het Pieter Baan Centrum niet aan de eisen van artikel 51l Wetboek van Strafvordering en aan de Gedragscode NRGD voldoet. Volgens het hof hebben anderen dan de rapporterende deskundigen, zonder dat blijkt van hun gedragsdeskundigheid, aanzienlijke invloed kunnen uitoefenen op de uiteindelijke conclusie.

In dit artikel wordt de vraag opgeworpen of het hof hiermee niet een te strikte maatstaf aanlegt. Daartoe wordt de bedoeling van de wetgever met de invoering van de artikelen 51i en 51l Wetboek van Strafvordering besproken en gaat de aandacht uit naar de gedragsdeskundige rapportage in deze zaak.

1. Inleiding

Op 11 december 2014 deed het Hof Arnhem-Leeuwarden uitspraak in de Baflo-zaak.^[2] Waar de rechtbank van oordeel was dat Alassam S. een gevangenisstraf van 28 jaar moest uitzitten voor het met een brandblusser doden van zijn vriendin en het vervolgens doodschieten van een politieagent met zijn eigen dienstwapen, was het hof van oordeel dat een gevangenisstraf van zes jaar met TBS passend was.

Het grote verschil in strafmaat komt voort uit één van de meest prangende punten in deze zaak: de vraag of de verdachte ten tijde van het tenlastegelegde feit toerekeningsvatbaar was. Het hof oordeelde, anders dan de rechtbank, dat verdachte door een 'acute, stress gerelateerde, kortdurende psychotische stoornis' niet volledig toerekeningsvatbaar was. Om tot dit oordeel te komen is gebruikgemaakt van verschillende deskundigenverslagen. Eén van de meest uitgebreide rapportages, de rapportage opgesteld door het Pieter Baan Centrum, is bij dit oordeel min of meer buiten beschouwing gelaten. Volgens het hof zijn bij de totstandkoming van dit rapport, naast de rapporterende deskundigen, anderen betrokken geweest. Hierdoor hebben personen, zonder dat blijkt van hun gedragsdeskundigheid, invloed kunnen uitoefenen op de uiteindelijke conclusie. Het hof is van oordeel dat deze werkwijze niet aan de eisen van art. 51l Wetboek van Strafvordering en aan de Gedragscode Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen voldoet. In dit artikel wordt de vraag opgeworpen of het hof hiermee niet een te strikte maatstaf aanlegt. Daartoe wordt allereerst bekeken wat de bedoeling van de wetgever is geweest met de invoering van in het bijzonder art. 51i en 51l Wetboek van Strafvordering. Vervolgens wordt de werkwijze van het Pieter Baan Centrum bekeken en de manier waarop in deze specifieke situatie anderen dan de rapporterende deskundigen invloed hebben gehad op de uiteindelijke conclusie. Hierbij komt de reactie die de directie van het PBC heeft gegeven op voornoemd arrest eveneens aan bod. Tot slot worden de bevindingen samengevat en wordt een mogelijk antwoord op voornoemde vraagstelling gegeven.

2. Wet deskundige in strafzaken

2.1 Algemeen

Voordat de Wet deskundige in strafzaken (hierna: Wet deskundige) in werking trad was de positie van deskundigen nauwelijks in de wet verankerd. De rechter had weinig middelen tot zijn beschikking om de kwaliteit van deskundigen en deskundigenonderzoek te controleren terwijl hij daarover wel een oordeel diende te vellen. De wetgever heeft daar

verandering in willen brengen.^[3] Met de in 2010 in werking getreden Wet deskundige is dan ook een aantal wijzigingen aangebracht met als doel de positie van deskundigen in het strafproces te verbeteren. Over de Wet deskundige in algemene zin is al het een en ander geschreven. Een algemene beschouwing over de wijzigingen die deze wet met zich mee heeft gebracht blijft op deze plaats dan ook achterwege.^[4] Dit artikel richt zich in het bijzonder op de bedoeling van de wetgever met art. 51i en 51l Sv.

2.2 Art. 51i en 51l Sv

Art. 51l Sv stelt nadere eisen aan de schriftelijke rapportage. De deskundige brengt volgens het eerste lid aan zijn opdrachtgever een met redenen omkleed verslag uit waarbij hij zo veel mogelijk aangeeft welke methode hij heeft toegepast, in welke mate deze methode betrouwbaar is en welke bekwaamheid hij heeft bij het toepassen ervan. Dit verslag wordt schriftelijk uitgebracht en de deskundige verklaart het naar waarheid, volledig en naar beste inzicht te hebben opgesteld. Daarnaast is in het derde lid te lezen dat het verslag gebaseerd is op wat zijn wetenschap en kennis hem leren omtrent datgene wat aan zijn oordeel onderworpen is.

Art. 51l Sv staat in direct verband met art. 51i Sv. In dit artikel is de taak van de deskundige terug te vinden, namelijk het geven van informatie en het doen van onderzoek. Hij dient verslag te doen van zijn onderzoek naar aanleiding van een door de opdrachtgever geformuleerde vraagstelling.

Nieuw aan deze artikelen is dat vastgelegd is dat de deskundige volledig, naar waarheid en naar beste inzicht moet rapporteren. Voorheen werd deze eis pas bij de beëdiging van de deskundige uitdrukkelijk gesteld, dus op het moment dat hij het schriftelijk verslag al had opgesteld. In de wetstoelichting bij art. 51i Sv is een uitleg van deze vereisten te lezen. Deze is eveneens van betekenis voor de uitleg van art. 51l Sv.^[5]

Het eerste vereiste dat de wet stelt is dat het verslag naar waarheid moet worden opgesteld. Met de verwijzing 'naar waarheid' wordt de empirische component van het onderzoek bedoeld. Het gaat om het correct uitvoeren en weergeven van verschillende metingen.

Ten tweede dient het onderzoek c.q. het verslag volledig te zijn. 'Volledig' houdt in dat de deskundige moet verantwoorden dat het door hem uitgevoerde onderzoek past binnen de (kwaliteits)normen van zijn beroepsgroep en dat het naar de regelen der kunst is uitgevoerd. Deze eis is gesteld omdat onderzoek grotendeels uit een empirische component bestaat en uit onderdelen waar het aankomt op kennis, ervaring en soms subjectieve waardering. De wetstoelichting vermeldt hierbij uitdrukkelijk dat indien de deskundige een minderheidsstandpunt inneemt op zijn vakterrein hij een melding moet maken van die omstandigheid.

Als laatste eis wordt gesteld dat de deskundige naar beste inzicht rapporteert. Het ontbreekt aan een nadere toelichting van dit vereiste.

De bedoeling van de wetgever met de invoering van deze eisen blijkt evident uit de memorie van toelichting: de rechter moet een objectieve beoordeling van het deskundigenverslag kunnen maken. Een deskundige moet dan ook zorgen dat de verslaglegging voor de opdrachtgever begrijpelijk is en hij dient zich rekenschap te geven van de mogelijke interpretatie daarvan door een niet-vakgenoot. Het is volgens de wetgever van belang dat de deskundige beseft dat zijn bevindingen zo veel mogelijk op een feitelijke grondslag berusten die voor verificatie vatbaar is of op zijn minst inzichtelijk en navolgbaar is voor derden. Naarmate de deskundige meer meedeelt over de betekenis van zijn onderzoek en de bevindingen in zijn vakgebied, stelt hij de rechter maar ook de verdediging en het Openbaar Ministerie beter in staat de resultaten te waarderen en te wegen. De wetgever is van oordeel geweest dat bovengenoemde eisen die aan het verslag zijn gesteld een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van de verslagen. Daarnaast dient het eraan bij te dragen dat de rechter bij de bewijsbeslissing duidelijkheid verkrijgt over de wijze waarop het onderzoek is verricht, door wie en onder welke omstandigheden.

2.3 Gedragscode Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen

In het arrest van het Hof Arnhem-Leeuwarden in de Baflo-zaak verwijst het hof naar een tweetal artikelen uit de Gedragscode Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (hierna: Gedragscode). Het PBC moest in haar rapportage gelet op de wet maar ook op de Gedragscode volgens het hof doen blijken van het verschil van inzicht dat er kennelijk heeft bestaan over de toerekenbaarheid van de feiten aan de verdachte. Wat betreft de Gedragscode wordt verwezen naar art. 3.1 en 4.11. In het eerstgenoemde artikel is vastgelegd dat de deskundige zelfstandig tot een op zijn deskundigheid gebaseerd oordeel komt, dat hij daarover informatie geeft en verslag uitbrengt en dat dit ook geldt als de deskundige de opdracht in samenwerking met andere deskundigen uitvoert. In de toelichting bij dit artikel wordt, voor zover relevant, vermeld dat de deskundige onafhankelijk van anderen zijn eigen oordeel herkenbaar dient uit te brengen, ook als hij rapporteert in samenwerking met andere deskundigen. In de toelichting wordt tevens verwezen naar art. 4.2 van de Gedragscode waarin is aangegeven dat de deskundige persoonlijk verantwoordelijk blijft voor de door hem gegeven informatie en voor het door hem uitgebracht verslag, ook als hij zich door derden bij laat staan.

Het kan noodzakelijk zijn om derden-deskundigen in te schakelen, maar als dit gebeurt dan documenteert de deskundige de door de derde-deskundige verrichte werkzaamheden door het (deel)verslag op te nemen in zijn eigen verslag. Het doel hiervan is de gebruiker duidelijk te maken hoe het verslag tot stand is gekomen. Tot slot is in art. 4.11, waarnaar het hof

verwijst, bepaald dat indien de bevindingen binnen het desbetreffende deskundigheidsgebied redelijkerwijs kunnen leiden tot uiteenlopende interpretaties of conclusies, de deskundige dit bij het geven van informatie of bij het uitbrengen van het verslag dient te melden.

3. Baflo

3.1 PBC rapportage

Na deze meer algemene beschouwing over de Wet deskundige en de Gedragscode gaat de aandacht uit naar de ter discussie staande PBC rapportage in de Baflo-zaak. In het diagnostisch proces van het Pieter Baan Centrum is het gebruikelijk dat er aan het eind van het onderzoek een interdisciplinair overleg plaatsvindt. In dit overleg wordt gestreefd naar een eenduidige conclusie waarbij de deelrapportages van andere betrokkenen mede een rol spelen. Deze deelrapporteurs zijn ook aanwezig bij het overleg.

In de rapportage opgesteld over de verdachte in de Baflo-zaak zijn er tijdens dat overleg volgens een van de gedragsdeskundigen flinke en lange discussies geweest met alle andere betrokkenen. Naar aanleiding daarvan heeft de rapporterende deskundige zijn eigen diagnose bijgesteld. Uit het rapport van het Pieter Baan Centrum had volgens het hof moeten blijken dat er verschil van inzicht heeft bestaan, alleen openheid stelt de rechter immers in staat de betrouwbaarheid en de navolgbaarheid van het deskundigenrapport voor de door hem te nemen beslissingen te beoordelen.

Relevant is wat er precies wordt vermeld over deelname aan het onderzoek door anderen dan de rapporterende deskundigen. In het PBC-rapport valt te lezen dat de rapporterende psychiater en psycholoog in samenwerking met de overige leden van het onderzoekend team rapporteren. Dit team bestond, zo blijkt uit de rapportage, onder andere uit een psychiater, psycholoog, een forensisch milieuonderzoeker en een groepsleider. Tijdens het onderzoek kwamen de onderzoekers regelmatig in vergadering bijeen. Zij verkregen tevens informatie van observaties van de groepsleiding en van sport- en arbeidsmedewerkers. Over de vergaderingen wordt in een voetnoot vermeld dat hierbij gedacht moet worden aan reguliere teambesprekingen, observatieplanbesprekingen en eventuele extra bijeenkomsten. Vervolgens wordt vermeld dat het onderzoek naar de geestvermogens van de betrokkene is afgesloten met een eindbespreking. De betrokkene keerde in dit kader gedurende een dag terug naar het PBC. Hij is in de gelegenheid gesteld om kennis te nemen van de verschillende rapportonderdelen en werd na de eindbespreking op de hoogte gesteld van de conclusies van het onderzoek en de beantwoording van de vraagstelling. Het PBC merkt tot slot op dat alle onderzoeksbevindingen, de daaruit getrokken conclusie en de beantwoording van de vraagstelling zijn weergegeven in het rapport.

3.2 Juiste toepassing?

Uit de toelichting behorend bij de Wet deskundige⁶¹ blijkt duidelijk de bedoeling van de wetgever. Naar deze bedoeling verwijst het hof in de Baflo-zaak ook:

"Voor het hof is het immers van groot belang voor de beantwoording van de vraag over de toerekenbaarheid om te vernemen of er tussen de rapporterende deskundigen onderling en met de overige deelnemers van het interdisciplinair overleg verschillen van opvatting bestaan over de kwaliteit van het verrichte onderzoek en de uit dat onderzoek getrokken conclusies. Alleen een dergelijke openheid stelt de rechter in staat de betrouwbaarheid en de navolgbaarheid van het deskundigenrapport voor de door hem te nemen beslissingen te beoordelen. Of een rapport waarin verschillen van opvattingen tussen deskundigen staan vermeld voor die beslissingen bruikbaar zijn is ter beoordeling van de rechter, niet van de deskundigen."

Het hof schuift het PBC-rapport min of meer terzijde met als voornaamste reden dat er in het rapport geen blijk wordt gegeven van een verschil van inzicht tussen de deskundigen, hetgeen gelet op de wet en de Gedragscode wel had gemoeten. Dit roept de vraag op of het hof hiermee een juiste toepassing en uitleg geeft aan de wet of dat er wellicht een te strikte maatstaf is aangelegd. Allereerst komt het oordeel aan bod dat van de gedragsdeskundigheid van de overige personen die deel hebben genomen aan het interdisciplinair overleg volgens het hof onvoldoende blijkt. Vervolgens wordt gekeken of de rapporterende deskundigen onvoldoende inzicht hebben gegeven in de achteraf vastgestelde onenigheid. En mocht dit het geval zijn, heeft het hof dan terecht vastgesteld dat om die reden niet voldaan is aan art. 511 Sv en de Gedragscode?

3.2.1 Onvoldoende blijk van deskundigheid

Op pagina negen van het arrest zegt het hof dat 'aan het interdisciplinair overleg ook andere personen deelnemen dan de gedragsdeskundigen die uiteindelijk de conclusies voor hun rekening nemen' en dat deze, 'zonder dat blijkt van hun gedragsdeskundigheid', door dat overleg 'aanzienlijke invloed uitoefenen op de eindconclusie'.

In het betreffende PBC-rapport is aangegeven dat de beide rapporterende gedragsdeskundigen samen met de overige

leden van het onderzoekend team samenwerken. Wie deze leden van het onderzoekend team zijn is in de rapportage nader toegelicht. Hierbij wordt vermeld dat het onderzoekend team tijdens het onderzoek diverse malen in vergadering bijeenkwam, zoals tijdens reguliere teambesprekingen, observatieplanbesprekingen en eventuele extra bijeenkomsten. Daarnaast is in de rapportage eveneens opgenomen dat het onderzoek naar de geestvermogens uiteindelijk is afgesloten met een eindbespreking. Uit de rapportage blijkt dat aan deze eindbespreking eveneens de personen deelnemen die behoren bij het onderzoekend team. In de reactie die het PBC heeft gegeven over het oordeel van het hof noemt het PBC eveneens deze algemene passage:

“waarbij ook opgemerkt moet worden dat de geschetste werkwijze nader wordt beschreven in de verantwoordingstekst voorin het PBC rapport en niet – zoals in het arrest vermeld – pas ter zitting aan het hof ter kennis is gebracht.”

In zijn algemeenheid valt te betogen dat hiermee voldoende inzichtelijk wordt gemaakt wie in het proces welke rol heeft gehad.

In de memorie van toelichting bij de Wet deskundige wordt op pagina 23 het een en ander opgemerkt over het raadplegen van derden.^[7]

“Ten behoeve van de uitoefening van zijn taak mag de deskundigen derden raadplegen, indien hij dit voor het uitvoeren van de opdracht noodzakelijk acht. Tevens kan hij delen van het onderzoek delegeren aan andere deskundigen. Het wordt in beginsel aan de professionaliteit van de deskundige overgelaten wie hij inzet of raadpleegt, maar voorop staat dat hij dit vermeldt in zijn verslag en dat hij zelf verantwoordelijk blijft voor het eindresultaat.”

Zijn de personen die in de onderhavige rapportage door de gedragsdeskundigen zijn geraadpleegd aan te merken als derden-deskundigen? Hoewel door de wetgever geen duidelijke definitie van het begrip derden-deskundigen wordt gegeven is het duidelijk dat het gaat om iemand die ‘een deel van het onderzoek uitvoert’. In de PBC-rapportage is sprake van ‘derden’, een deel van het onderzoek wordt immers uitgevoerd door anderen dan de rapporterende deskundigen. Zo wordt de levensgeschiedenis door iemand in kaart gebracht, wordt er door weer een ander testpsychologisch onderzoek verricht en vindt het lichamelijk onderzoek plaats door iemand die daarvoor weer gespecialiseerd is.

Heeft het PBC ook voldoende vermeld over deze ‘inzet van derden’? In het rapport is opgenomen wie er deel uitmaakte van het onderzoekend team en dat dit team regelmatig in vergadering bijeenkwam. Tijdens de behandeling in eerste aanleg en in hoger beroep heeft één van de rapporterende deskundigen aangegeven dat aan het interdisciplinair overleg alle deelrapporteurs deelnemen.

Daarbij kan de vraag worden opgeworpen of het hof van oordeel is dat ook degenen die weer door de derden ‘ingezet/geraadpleegd’ zijn, zoals bijvoorbeeld groepsleiders en sport- en arbeidsmedewerkers, eveneens met naam en functie moeten worden vermeld in het rapport. Gelet op de bedoeling van de wetgever voert dit waarschijnlijk te ver. Duidelijk is dat de bedoeling van de wetgever is geweest om voldoende inzichtelijk te maken hoe een oordeel van deskundigen tot stand is gekomen zodat de rechter in staat is de resultaten te waarderen en te wegen.^[8] Er dient echter ook nog ruimte over te blijven voor de professionaliteit van de deskundigen, waar in de memorie van toelichting niet voor niets naar wordt verwezen. In zijn algemeenheid is het kortom van belang dat er voldoende te achterhalen is over de gedragsdeskundigheid van de geraadpleegde derden. Het lijkt in de onderhavige situatie dan ook op zichzelf niet vreemd dat er aan het overleg andere personen hebben deelgenomen dan de gedragsdeskundigen die de conclusies voor hun rekening nemen.

Wel dient hierbij opgemerkt te worden dat door het enkel vermelden uit wie het onderzoekend team bestaat nog niet blijkt welke inbreng en invloed deze aan het overleg deelgenomen personen hebben gehad op het aanvankelijke oordeel van de deskundigen. Dit is het punt waar het hof vooral over lijkt te vallen. Die invloed is er zeker geweest, aangezien de rapporterende psychiater aanvankelijk van oordeel was dat er sprake was van een kortdurende psychose ten tijde van het tenlastegelegde maar naar aanleiding van de eindbespreking zijn eigen diagnose heeft bijgesteld. Uit het rapport blijkt echter niet waaruit de in dat overleg plaatsgevonden discussie bestond, welke deelrapporteurs anders oordeelden dan de rapporterende deskundigen en wat hun inbreng is geweest. Deze vragen hebben betrekking op het ‘verschil van inzicht’ en komen in de volgende paragraaf aan bod.

3.2.2 Vermelding verschil van inzicht

Het hof is van oordeel dat het verschil van inzicht dat kennelijk heeft bestaan uit het rapport had moeten blijken. Het PBC streeft, zo geven de rapporterende deskundigen aan, in zijn eindbespreking naar een eenduidige conclusie.

Deelrapportages van andere betrokkenen spelen daarbij mede een rol en doordat er van onenigheid geen melding wordt gemaakt in de rapportage, is volgens het hof niet voldaan aan de eisen van art. 511 Sv en de Gedragscode.

Ter beantwoording van de vraag of het PBC het verschil van inzicht had moeten vermelden in zijn rapport, kan er, weliswaar met enige terughoudendheid, een vergelijking worden gemaakt met de Schiedammer Parkmoord. In deze zaak hebben de betreffende deskundigen hun twijfels niet doorgegeven aan het Openbaar Ministerie, de rechters of de verdediging en deze twijfels werden evenmin in het verslag vermeld. Je zou de vergelijking met de onderhavige PBC-rapportage kunnen trekken doordat ook hier sprake is van bijeenkomsten waar twijfels werden geuit welke vervolgens niet in het verslag zijn

opgenomen. Hoewel het uiteraard om een geheel verschillende tak van sport gaat, bij de Schiedammer Parkmoord betrof het DNA-materiaal terwijl het in de Baflo-zaak gaat om de psychische gesteldheid van de verdachte, ging het in beide gevallen om bijeenkomsten waarbij twijfels werden geuit welke vervolgens niet in het verslag werden opgenomen. In het Evaluatierapport over de Schiedammer Parkmoord wordt opgemerkt dat het 'naar geweten' uitvoeren met zich meebrengt dat twijfels ook ongevraagd naar voren moeten worden gebracht. De deskundige dient in geval van twijfel dit duidelijk te maken in zijn rapport.^[9] Als je deze opinie vergelijkt met de onderhavige PBC-rapportage, kun je zeggen dat ook hier melding had moeten worden gemaakt van de kennelijke twijfels. Zonder vermelding bestaat immers het gevaar dat deze wijziging inzicht de rechter nooit ter ore komt.

In zijn artikel in Delikt en Delinkwens geeft Hielkema aan dat hij van deskundigen dikwijls hoort dat zij denken dat het uiten van twijfels het verslag voor rechters lastig maakt of zelfs onbruikbaar.^[10] Hielkema merkt vervolgens op dat het niet de taak van de deskundige is om het de rechter 'gemakkelijk' te maken. Als uit het verslag twijfels of verschillen van mening volgen, kan de rechter er immers voor kiezen om de deskundige vragen te stellen. Dit is precies het punt dat het hof noemt: het is niet aan de deskundigen om te beoordelen of een rapport waarin verschillen van opvattingen tussen deskundigen staan vermeld bruikbaar is, maar ter beoordeling van de rechter.

Blijkens de memorie van toelichting is de ratio achter de nieuwe regeling vooral dat wanneer de deskundige meer meedeelt over de betekenis van zijn onderzoek en de bevindingen in zijn vakgebied, hij de rechter beter in staat stelt de resultaten te waarderen en te wegen. Het is daarbij van belang dat de deskundige beseft dat zijn bevindingen 'zo veel mogelijk' voor verificatie vatbaar zijn. Daarnaast dient de rechter bij de bewijsbeslissing duidelijkheid te verkrijgen over de wijze waarop het onderzoek is verricht, door wie en onder welke omstandigheden.

De PBC-directie zegt hierover in haar reactie dat de professionele onafhankelijkheid van rapporteurs om hun eigen conclusies te trekken ook binnen de PBC-werkwijze vooropstaat en dat door onderzoekers zo transparant en zo volledig mogelijk verslag gedaan wordt van het onderzoeksproces en van de verschillende diagnostische overwegingen die daarbij de revue zijn gepasseerd. Daarbij merkt de directie op dat tegelijkertijd de leesbaarheid en de forensische inzichtelijkheid van het rapport een aandachtspunt vormt, wat voor de verslaglegging betekent dat bij een intensief onderzoek op 'detailniveau' ook keuzes moeten worden gemaakt.

Het lijkt in casu echter niet om een keuze op detailniveau te gaan. Één van de twee rapporterende deskundigen had voorafgaand aan de eindbespreking een relevant andersluidend oordeel, maar hiervan blijkt niets uit het rapport. De betreffende deskundige geeft immers pas ter terechtzitting aan dat hij eerst als diagnose stelde dat verdachte ten tijde van het tenlastegelegde leed aan een kortdurende psychose en vervolgens heeft hij die diagnose naar aanleiding van de discussie in de eindbespreking bijgesteld. De conclusie van het PBC luidt uiteindelijk dat er bij verdachte geen sprake was van een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens ten tijde van de ten laste gelegde feiten. Nu dit ook het prangende punt is in deze zaak, de vraag of er wel of geen sprake is van verminderde toerekeningsvatbaarheid, is een verwijzing op dit punt van belang. De rapportage wekt nu het vermoeden dat de rapporterende deskundigen (en het onderzoekend team) eensgezind van oordeel waren dat er geen sprake was van enige stoornis, terwijl dit achteraf een stuk genuanceerder blijkt te liggen.

4. Conclusie

De genoemde punten geven aanleiding tot discussie. De vraag die ter discussie stond was of het hof een te strikte maatstaf heeft aangelegd door art. 511 Sv op deze manier uit te leggen.

In art. 511 Sv is te lezen dat het door de deskundige opgestelde verslag met redenen omkleed dient te zijn en naar waarheid, volledig en naar beste inzicht dient te zijn opgesteld. De reden hiervoor blijkt evident uit de bedoeling van de wetgever: de rechter moet een objectieve beoordeling van het deskundigenverslag kunnen maken. Dit geldt ook wanneer de deskundige de opdracht in samenwerking met andere deskundigen uitvoert, zoals in de Baflo-zaak is gebeurd. Het gebruik van derden door deskundigen is op zichzelf geen probleem, zo blijkt uit de memorie van toelichting. Dit is ook in de Baflo-zaak gebeurd. Van belang is echter dat de deskundige dit vermeldt in zijn verslag en dat hij zelf verantwoordelijk blijft voor de door hem gegeven informatie en het door hem uitgebrachte verslag. Indien er twijfels zijn over de bevindingen dienen deze ook ongevraagd naar voren gebracht te worden. Het is vervolgens aan de rechter om over de bruikbaarheid van de rapportage te oordelen, niet aan de deskundigen.

Het oordeel van het hof dat er onvoldoende blijkt is gegeven van de gedragsdeskundigheid van de deelnemers in de eindconclusie, hetgeen in paragraaf 3.2.1 aan bod is gekomen, lijkt een te strikte toepassing van de wet. Er is in de rapportage immers opgemerkt wie er deelnamen, wat hun rol tijdens het onderzoek is geweest en over welke deskundigheid zij beschikken. Van belang is dat er ruimte overblijft voor de professionaliteit van deskundigen, waarnaar de memorie van toelichting verwijst.

Wel lijkt er uit de bedoeling van de wetgever voort te vloeien dat in dit geval het PBC melding had moeten maken van de vastgestelde onenigheid. Het betreft immers niet een kleinigheid waarover verschil van inzicht bestaat, maar het betreft een wezenlijk onderdeel van de onderzoeksvraag. Alleen door het vermelden hiervan kan de rechter de resultaten beter waarderen en wegen. Zonder vermelding bestaat immers het gevaar dat de vastgestelde wijziging inzicht de rechter nooit

ter ore komt. Het is vervolgens aan de rechter om te beoordelen of het verslag bruikbaar is voor diens oordeel. Het voorgaande probleem kan wellicht simpelweg worden voorkomen door in het rapport vast te leggen wie er aan de eindbespreking hebben deelgenomen en welke invloed deze personen hebben gehad op het oordeel. Daarvoor is niet vereist dat de gehele notulen over deze eindbespreking worden opgenomen in het rapport, maar in de gevallen dat er sprake is van onenigheid, twijfels of verschillen van inzicht tussen de rapporterende deskundigen onderling of tussen de rapporterende deskundigen en het onderzoeksteam dient het rapport hiervan melding te maken. Op deze manier wordt het voor de rechter inzichtelijker hoe het oordeel van de deskundigen tot stand is gekomen. Daarnaast wordt op deze manier duidelijk of het aanvankelijke oordeel van de deskundige gewijzigd is en zo ja, in welk opzicht en door welke factoren. Wanneer er geen sprake is van onenigheid op een essentieel punt, zoals in casu onenigheid bestond over het antwoord op de gestelde onderzoeksvraag, lijkt het enkel opnemen van de zinsnede dat het aanvankelijke oordeel van de deskundigen door de eindbespreking niet gewijzigd is te volstaan. Uiteraard dient daarbij eveneens vermeld te worden wie er hebben deelgenomen aan de eindbespreking, over welke gedragsdeskundigheid deze personen beschikken en welke rol zij hebben gehad in het onderzoek en in de eindbespreking.

Het PBC streeft naar een eenduidige conclusie. Wellicht omdat deskundigen, zoals Hielkema aangeeft, bang zijn dat hun rapport onbruikbaar wordt voor de rechter. Doorgaan op dezelfde voet, zoals de directie van het PBC in haar reactie aangeeft te zullen doen omdat er volgens hen 'geen aanleiding wordt gezien tot aanpassing van de gehanteerde werkwijze', kan echter tot dezelfde consequentie leiden. Het lijkt dan ook zinvol dit streven naar eenduidigheid in grote(re) mate los te laten. Kortom: maak melding van een zogenoemde '*dissenting opinion*' indien het om een essentieel punt gaat, vermeld het in de eindbespreking en laat het streven naar een eenduidige conclusie geen invloed hebben op de wijze van rapporteren.

Voetnoten

[1]

Togamasterstudente Rijksuniversiteit Groningen, met dank aan prof. mr. dr. J.B.H.M. Simmelink en mr. J.J.T.M. Pieters, beiden senior advocaat-generaal bij het ressortsparket Arnhem-Leeuwarden.

[2]

Hof Arnhem-Leeuwarden 11 december 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:9618.

[3]

N.J.M. Kwakman, 'De deskundige in het strafproces' in: M.S. Groenhuisen en G. Knigge, Het onderzoek ter terechtzitting, eerste interim-rapport strafvordering 2001, Groningen 2000.

[4]

Zie hiervoor onder meer: M.J. Dubelaar en J.F. Nijboer, 'De deskundige en de waarheid. Een nadere beschouwing over enkele aspecten van de toekomstige Wet deskundige in strafzaken', *DD* 2008/67, I.M. Abels & H. Waayers, 'Kwaliteitseisen aan deskundigen in strafzaken', *DJ* 2009/8259 en G. Haverkate, 'De Wet deskundige in strafzaken', *E&R* 2014, afl. 5, p. 168-172.

[5]

[Kamerstukken II 2006/07, 31116, nr. 3](#), p. 5.

[6]

Zie paragraaf 2.

[7]

M.J. Dubelaar, in: *Tekst & Commentaar Strafvordering*, Deventer: Kluwer 2012, art. 51i Sv en 51l Sv.

[8]

Zie paragraaf 2.1 en 2.2.

[9]

F. Posthumus, Evaluatierapport Schiedammer Parkmoord, p. 50-51.

[10]

J. Hielkema, 'Als deskundigen twijfelen of twisten', *DD* 2006/3, p. 6.